
SISÄLLYS

Esipuhe kolmanteen, uudistettuun painokseen	5
Esipuhe toiseen, uudistettuun painokseen	6
Esipuhe	7
Teoksen kirjoittajat	9
Lukijalle	29
Lyhenteet	31
Sanasto	35

I JOHDATUS INSOLVENSSIOIKEUTEEN

37

1. INSOLVENSSIOIKEUDEN YLEISET TAVOITTEET

39

Risto Koulu

1. Insolvenssipolitiikasta insolvenssilainsäädäntöön	39
2. Insolvenssioikeuden periaatteet	43
2.1. Oikeusperiaatteet ja niiden funktiot	43
2.2. Insolvenssioikeuden tavoiteperiaatteet	46
2.3. Insolvenssioikeuden arvoperiaatteet	47
2.4. Insolvenssioikeuden menettelyperiaatteet	51
3. Insolvenssilainsäädännön primääritavoite – ennustettavuus	53
4. Insolvenssilainsäädännön sekundääritavoitteet	55
4.1. Varallisuuden arvon maksimointi	55
4.2. Uuden alun politiikka	58

2. INSOLVENSSIOIKEUDEN TUTKIMUS

63

Risto Koulu

1. Tutkimussuuntaukset	63
1.1. Tutkimuksen päälinjat	63
1.2. Yksityishenkilön insolvenssioikeus	64
1.3. Yritysten insolvenssioikeus	65
1.4. Kansainvälinen insolvenssioikeus	66
2. Tutkimusmenetelmät	67

3. OIKEUSLÄHTEET 73
Risto Koulu

1.	Säädännäinen oikeus	73
1.1.	Lainsäädäntö	73
1.2.	Insolvenssilakien valmistelun paradoksi.....	74
1.3.	Lainvalmisteluaineisto	76
1.4.	Hyvä pesänhoitotapa ja konkurssiain neuvottelukunnan suositukset oikeuslähteinä ...	76
2.	Ennakkopäätökset	78
3.	Ihmisoikeudet ja perusoikeudet insolvenssimenettelyssä	80
3.1.	Perusoikeudet ja niiden jaottelu	80
3.2.	Ihmisoikeuksien merkitys	82
3.3.	Perusoikeudet konkurssipesän selvityksessä.....	82
3.4.	Ulosotto oikeudenmukaisena oikeudenkäyntinä.....	83
4.	Eurooppaoikeuden lisääntyvä merkitys	85
4.1.	Jäsenvaltion autonomia ja harmonisointikehitys.....	85
4.2.	Keskeiset periaatteet	87

4. VELKAANTUMISEN SÄÄNTELY 89
Risto Koulu

1.	Insolvenssilainsäädäntö viimeisenä keinona	89
2.	Perintälainsäädäntö ja insolvenssioikeus	90
2.1.	Perintälainsäädäntö kosketuspintana	90
2.2.	Veronkuittaus	91
2.3.	Yksityisten saatavien perintä.....	92

II KONKURSSIOIKEUS 97

1. JOHDANTO 99
Risto Koulu

1.	Konkurssin järjestelmäyhteydet	99
1.1.	Konkurssi ja konkurssioikeus käsitteinä.....	99
1.2.	Konkurssi talousjärjestelmässä	101
1.2.1.	Sulkeutunutta vai avointa konkurssioikeutta?	101
1.2.2.	Luovan tuhon teoria	103
1.3.	Konkurssi insolvenssimenettelyjen järjestelmässä	105
1.3.1.	Konkurssi täytäntöönpanona	105
1.3.2.	Miksei yhtä kollektiivista insolvenssimenettelyä?	107
1.3.3.	Erilaisia konkursseja	109
2.	Suomalaisen konkurssin todellisuus	111
2.1.	Empiirinen tieto insolvenssioikeuden tutkimuksessa.....	111
2.2.	Millainen on suomalainen peruskonkurssi?	113
2.2.1.	Tietopohja	113
2.2.2.	Peruskonkurssin kuva.....	115

3.	Konkurssilain (2004) lainsäädäntöhistoria	116
3.1.	Varhainen valmistelu	116
3.2.	Vuoden 2002 työryhmän ehdotus.....	117
3.3.	Vuoden 2004 konkurssilain yleiskuvaus.....	119

2. KONKURSSIN TAVOITTEET JA PERIAATTEET..... 125

Risto Koulu

1.	Periaatteet konkurssioikeudessa	125
1.1.	Yleiset ja erityiset oikeusperiaatteet.....	125
1.1.1.	Sisältö ja perusta	125
1.1.2.	Oikeusperiaatteiden merkitys insolvenssioikeudessa.....	127
1.2.	Periaatteiden jaottelu: tavoitteet, arvot ja menettelyn ohjaus.....	129
2.	Konkurssin tavoiteperiaatteet	130
2.1.	Ennustettavuus ja kustannustehokkuus	130
2.2.	Rehabilitaatio	133
2.3.	Vuoden 2004 konkurssilain tavoitteet.....	136
3.	Konkurssin arvoperiaatteet	138
3.1.	Yhdenvertaisuuden periaate.....	138
3.2.	Velallisen asianmukaisen kohtelun periaate	140
3.3.	Läpinäkyvyyden periaate	141
4.	Konkurssin menettelyperiaatteet	143
4.1.	Kollektiivisuuden periaate	143
4.2.	Velkojien autonomian periaate	144
4.3.	Menettelyllisen vähimmäisturvan periaate	146
4.4.	Muita menettelyperiaatteita	148

3. KONKURSSIN EDELLYTYKSET JA ESTEET..... 151

Risto Koulu

1.	Konkurssikelpoisuus	151
2.	Konkurssiin asettamisen perusteet ja esteet	153
2.1.	Maksukyvyttömyys konkurssin yleisenä perusteena.....	153
2.2.	Maksukyvyttömyyden olettamattomat.....	157
2.2.1.	Kääntyvä todistustaakka.....	157
2.2.2.	Maksujen lakkauttaminen.....	159
2.2.3.	Tulokseton ulosotto	162
2.2.4.	Maksukehotuksen laiminlyönti.....	163
2.3.	Ylivelkaisuus konkurssiin asettamisen erityisenä perusteena	166
2.4.	Konkurssiin asettamisen esteet	169
2.4.1.	Konkurssin epätarkoituksenmukaisuus	169
2.4.2.	Käynnistyvä tai käynnistetty rehabilitaatio.....	173
2.4.3.	Vakuus konkurssin esteenä.....	175
2.4.4.	Velkoja on luopunut oikeudestaan hakea konkurssia	178
3.	Saatava velkojan konkurssihakemuksen edellytyksenä	179
3.1.	Saatava konkurssin mahdollistavana tosiseikkana.....	179
3.2.	Velkojan velvollisuus ottaa vastaan viime hetken maksu	182
3.3.	Tuomiolla vahvistettu saatava	184
3.4.	Sitomusasiakirjaan perustuva saatava.....	186
3.5.	Muuten selvä saatava	187

4. KONKURSSIIN ASETTAMINEN JA KONKURSSIN OIKEUSVAIKUTUKSET 191

Risto Koulu

1.	Konkurssin hakeminen	191
1.1.	Konkurssihakemuksen vähimmäisisältö	191
1.2.	Hakemuksen täydentäminen	195
1.3.	Uudet seikat ja perusteet.....	196
2.	Tuomioistuimen toimivalta konkurssi-asiassa	197
2.1.	Kansallinen toimivalta	197
2.2.	Suomalaisen tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta	200
2.3.	Konkurssituomioistuimen liitännäistoimivalta	202
3.	Hakemuksen käsittely	203
3.1.	Kirjallinen alkukäsittely (konkurssi-asiain valmistelu)	203
3.2.	Hakemus-asiain istunto (konkurssi-asiain pääkäsittely)	205
3.3.	Konkurssin aineellisten edellytysten ja esteiden ratkaisujärjestys.....	208
3.4.	Konkurssin turvaamistoimet.....	211
4.	Päätös konkurssiin asettamisesta	214
5.	Konkurssin oikeusvaikutukset	216
5.1.	Henkilökohtaiset vaikutukset	216
5.2.	Varallisuus- ja oikeudelliset vaikutukset.....	219
5.3.	Prosessioikeudelliset vaikutukset	223
5.4.	Vaikutus sopimus- ja velkasuhteisiin	228

5. KONKURSSIPESÄN TOIMIJAT JA JULKISSELVITYS 231

Risto Koulu

1.	Yleiskuvaus konkurssin toimijoista	231
1.1.	Velkojakollektiivi ja yksittäinen velkoja	231
1.1.1.	Velkojien autonomian periaate	231
1.1.2.	Yksittäinen konkurssivelkoja.....	233
1.1.3.	Konkurssi-asiain neuvottelukunta	235
1.2.	Pesänhoitaja lainkäyttäjänä, toimeenpanijana ja hallinnon hoitajana.....	238
1.2.1.	Pesänhoitajan roolin oikeudellistuminen	238
1.2.2.	Ns. juoksevaan hallintoon kuuluvat tehtävät	239
1.2.3.	Kiiretoimivalta ja siirretty päätösvalta	241
1.3.	Pesänhoitaja konkurssipesän lakimääräisenä edustajana	243
2.	Pesänhoitaja konkurssipesässä	244
2.1.	Määrääminen ja vapauttaminen.....	244
2.2.	Kelpoisuusvaatimukset	248
2.3.	Lakisäätöiset tehtävät.....	250
2.4.	Palkkio, sanktiot ja korvausvastuu	253
2.4.1.	Pesänhoitajan palkkio	253
2.4.2.	Pesänhoitajaan kohdistuvat pakkokeinot	256
2.4.3.	Pesänhoitajan vahingonkorvausvastuu	257
3.	Velkojien päätökset ja korvausvastuu	260
3.1.	Velkojien päätösvalan käyttäminen ja oikeus osallistua päätöksentekoon	260
3.1.1.	Päätöksenteon tavat	260
3.1.2.	Oikeus ottaa osaa päätöksentekoon	262
3.2.	Velkojien päätös ja päätöksen moite	264
3.2.1.	Päätösten tekeminen	264
3.2.2.	Velkojien päätöksen moittiminen	265
3.2.3.	Hakemus velkojan päätöksen moitteeksi ja sen käsittely.....	266

3.3.	Velkojan korvausvastuu.....	267
4.	Julkisselvitys poikkeuksena velkojen autonomiasta	268
4.1.	Konkurssin jatkaminen julkisselvityksenä.....	268
4.2.	Julkisselvitykseen siirtyminen, julkisselvittäjän tehtävät ja julkisselvityksen kustannukset.....	272
4.2.1.	Julkisselvityksestä päättäminen.....	272
4.2.2.	Siirtymisen oikeusvaikutukset.....	272
4.3.	Yksittäiset selvitystoimet julkisselvityksenä.....	274
6.	KONKURSSIPESÄN OMAISUUSSELVITYS	277
<i>Risto Koulu</i>		
1.	Konkurssivarallisuuden määräytyminen	277
1.1.	Avoimen konkurssivarallisuuden periaate.....	277
1.1.1.	Velallisen varallisuuden kautta määräytyvä konkurssipesä.....	277
1.1.2.	Konkurssivarallisuuden avoimuuden periaate.....	279
1.1.3.	Konkurssipesään kuulumisen edellytykset.....	280
1.2.	Velallisen konkurssin päätyttyä hankkima tai saama omaisuus.....	282
1.2.1.	Perättäiset konkurssit.....	282
1.2.2.	Varallisuuden ajoittamisen peruste.....	283
1.3.	Sääntelyn pakottavuus.....	284
1.3.1.	Sopiminen konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta.....	284
1.3.2.	Omaisuuksien hylkääminen.....	285
1.4.	Konkurssipesään kuulumisen erityissääntely.....	287
1.4.1.	Oikeus tasinkoon, perintöön ja testamenttiin.....	287
1.4.2.	Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehdoin hankittu omaisuus.....	288
1.4.3.	Keinotekoisien varallisuusjärjestelyjen syrjäytyminen.....	289
2.	Konkurssivarallisuuden inventointi	292
2.1.	Pesäluettelo konkurssivarallisuuden määrittäjänä.....	292
2.1.1.	Pesäluettelon tekeminen.....	292
2.1.2.	Pesäluettelon lakisääteinen sisältö.....	293
2.1.3.	Pesäluettelon vahvistaminen ja toimittaminen.....	294
2.2.	Pesäluettelon laatimisen perusteet.....	295
2.2.1.	Varojen ja velkojen merkitseminen.....	295
2.2.2.	Omaisuuksien ja velkojen arvostaminen.....	298
2.3.	Velallisselvitys.....	299
2.4.	Kirjanpito ja erityistarkastus.....	300
3.	Konkurssivarallisuuden hoitaminen	302
3.1.	Hoitamisen yleissäännös.....	302
3.2.	Rahavarojen säilyttäminen.....	303
4.	Takaisinsaanti	305
4.1.	Takaisinsaanti instituutiona.....	305
4.2.	Takaisinsaannin kaksivaiheisuus.....	308
4.3.	Takaisinsaantiperusteet.....	309
4.3.1.	Erilaisia jaotteluja.....	309
4.3.2.	Tulkinta.....	310
4.3.3.	Takaisinsaantiajan määrittäminen.....	311
4.3.4.	Läheinen.....	312
4.3.5.	Soveltamisala.....	313
4.4.	Takaisinsaannin perusteet ja toteutus.....	316
4.4.1.	Yleinen takaisinsaantiperuste (TaksL 5 §).....	316
4.4.2.	Hukattua omaisuutta palauttavat takaisinsaantiperusteet.....	319
4.4.3.	Velan maksun peräytyminen.....	321

4.4.4.	Kuittauksen ja vakuuden peräytyminen	326
4.4.5.	Peräyttämisen seuraukset (ennallistaminen).....	328
4.4.6.	Takaisinsaannin toteuttaminen	333
7. KONKURSSIN VELKASELVITTELY		339
<i>Risto Koulu</i>		
1.	Saatavien ottaminen konkurssissa huomioon.....	339
1.1.	Konkurssisaatava valvonnan edellytyksenä	339
1.1.1.	Velkaselvittelyn kohdistuminen konkurssisaataviin.....	339
1.1.2.	Aikakriteeri konkurssisaatavan määrittäjänä	341
1.1.3.	Konkurssisaatavan rahamääräisyys	343
1.1.4.	Erityissäännelty velkojan oikeus jako-osuuteen	344
1.1.5.	Jako-osuuden laskeminen	346
1.2.	Saatavien ilmoittaminen	348
1.2.1.	Pakollinen preklusiivinen konkurssivalvonta	348
1.2.2.	Valvonnan järjestäminen	350
1.3.	Pesänhoitaja ottaa saatavan oma-aloitteisesti huomioon	352
1.4.	Jälkivalvonta	354
2.	Saatavien riittäminen.....	356
2.1.	Jakoluetteloehdotuksen laatiminen.....	356
2.2.	Riitautuksen määräaika	358
2.3.	Jakoluettelon valmistelufunktio	359
2.4.	Pesänhoitajan jakoluettelo	360
3.	Riitautusten ratkaiseminen ja jakoluettelon vahvistaminen.....	361
4.	Vahvistetun jakoluettelon muuttaminen	364
5.	Kuittaus konkurssissa	366
5.1.	Velkojan oikeus kuittaukseen.....	366
5.2.	Konkurssin kuittaus selvitys.....	368
5.3.	Kuittausoikeuden rajoitukset	369
6.	Konkurssipesän velat (massavelat).....	370
6.1.	Massavelkojen maksamisen sääntely.....	370
6.2.	Massavelkojen piiri	373
8. KONKURSSIVARALLISUUDEN RAHAKSI MUUTTAMINEN		377
<i>Risto Koulu</i>		
1.	Edullisimman rahaksi muuttamisen periaate (edullisimmussääntö).....	377
1.1.	Jako-osuuksien rahamääräisyyden periaate	377
1.2.	Edullisimmussäännön täsmentynyt sisältö	379
1.2.1.	Hyvä myyntitulos.....	379
1.2.2.	Vaikeutettu päätöksenteko ja myyntirajoitukset	382
1.3.	Päätöksenteon kontrolli.....	383
2.	Konkurssirealisointi ulosottoaaren mukaisesti	384
2.1.	Integroitu konkurssi- ja ulosotto realisointi	384
2.2.	Täytäntöönpanon jatkaminen.....	386
2.3.	Konkurssin raukeamisen vaikutus ulosottoon	389
3.	Panttiomaisuuden myymistä koskevat erityissäännökset	390
3.1.	Panttivelkojan oikeus rahaksi muuttamiseen	390
3.2.	Panttiomaisuuden myynnin kieltäminen	391
3.3.	Konkurssipesän oikeus myydä panttiomaisuutta.....	393

3.3.1.	Myynnin rajoitukset.....	393
3.3.2.	Panttiomaisuuden myyminen tuomioistuimen luvalla	395
3.3.3.	Panttiomaisuuden myynti ulosottokaaren mukaisessa järjestyksessä	397
3.3.4.	Eriyissäännökset yritys kiinnityksestä ja arvopapereista	399
9. KONKURSSIN LOPETTAMINEN		401
<i>Risto Koulu</i>		
1.	Täysimittainen konkurssi	401
1.1.	Lopputilityksen laatiminen.....	401
1.1.1.	Lopputilitys konkurssissa.....	401
1.1.2.	Lopputilityksen rakenne	402
1.1.3.	Lopputilityksen oikeusvaikutukset.....	403
1.2.	Lopputilityksen hyväksyminen, oikaiseminen ja moittiminen.....	404
2.	Jako-osuuksien maksaminen	406
2.1.	Vähäiset jako-osuudet	406
2.2.	Jako-osuuden ennakon maksaminen	407
2.3.	Jako-osuuden maksaminen eräissä tapauksissa	409
2.4.	Vanhentuminen konkurssissa.....	410
3.	Etu oikeudet konkurssissa	411
4.	Konkurssin enneaikainen lakkaaminen.....	414
4.1.	Konkurssin raukeaminen	414
4.1.1.	Raukeamisperusteet	414
4.1.2.	Velkojan sitoumus vastata konkurssikustannuksista	416
4.1.3.	Varojen riittävyyden arviointi (raukeamisharkinta)	417
4.1.4.	Raukeamisvaatimuksen käsittely.....	418
4.2.	Konkurssin peruuntuminen	420
5.	Sovinto konkurssissa.....	421
5.1.	Konkurssin päättävä sovinto	421
5.2.	Tuomioistuimen ratkaisu erimielisen velkojan jako-osuudesta	423
5.3.	Vahvistetun sovinnon vaikutukset.....	424
10. KONKURSSIOIKEUDEN KEHITYKSESTÄ		427
<i>Risto Koulu</i>		
1.	Vanhaa vai uutta konkurssioikeutta?	427
2.	Säädettävän konkurssilain haasteet	429
<hr/> III ULOSOTTO-OIKEUS		431
<hr/>		
1. MITÄ ULOSOTTO ON?.....		433
<i>Erkki Havansi</i>		
1.	Laiminlyötyjen suoritusvelvollisuuksien pakkotäytäntö	433
2.	Ulosotto-oikeuden asema systematiikassa.....	435
3.	Omankäden ulosoton kiellettyisyys	436

4.	Ulosoton suhde tuomioistuin- ja tuomitsemistoimintaan.....	437
5.	Rikosseuraamukset ja julkishallintoseuraamukset ulosoton kentässä	439
2. ULOSOTON LAINSÄÄDÄNNÖN JA ORGANISAATION KEHITYS.....		441
<i>Erkki Havansi</i>		
1.	Lainsäädäntökehitys vuodesta 1669 nykypäivään	441
2.	Ulosottonormistomme kansainvälistymisen askeleita	443
3.	Ulosotto-oikeutemme kehitystrendejä	444
4.	Ulosoton toimeenpanon ja organisaation kehityskaari.....	446
5.	Ulosottoviranomaisten nykyinen organisaatio	447
6.	Tilastollisia havaintoja ulosottotoiminnasta	450
3. ULOSOTTOPERUSTEET		453
<i>Erkki Havansi</i>		
1.	Ulosottoperusteen käsite ja merkitys	453
2.	Tuomioistuinratkaisut ulosottoperusteina	457
3.	Muut ulosottoperusteet kuin tuomioistuinratkaisut	460
4.	Ulosotto ilman ulosottoperustetta	463
4. ULOSOTTOPERUSTEEN KÄYTTÖKELPOISUUSAIKA.....		465
<i>Erkki Havansi</i>		
1.	Lainvoimaa vailla oleva ulosottoperuste	465
2.	Ulosottoperusteen käyttöönotto: ulosoton hakeminen	468
3.	Ulosottoperusteen voimassaolon lakkaaminen.....	472
5. ULOSOTTOMENETTELYN YLEISIÄ PERIAATTEITA		477
<i>Erkki Havansi</i>		
1.	Virallistoimintoisuus ja osapuolivaikutuksen rajoittuneisuus	477
2.	Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimustaso	482
3.	Ulosottomenettelyn kustannuskysymyksiä.....	487
4.	Ulosottoviranomaisten alueellinen työnjako	489
6. ULOSMITTAUSMENETTELYN PÄÄVAIHEET JA KÄYNNISTYMINEN		493
<i>Erkki Havansi</i>		
1.	Ulosmittaus laajassa ja suppeassa merkityksessä	493
2.	Maksukehotusvaihe ja maksuajan myöntäminen	497
3.	Ulosmittauksen estyminen konkurssin tai velkajärjestelyjen takia	498

7. ULOSMITTAUKSEN KOHTEET	505
<i>Erkki Havansi</i>	
1. Mitä omaisuutta ei saa ulosmitata	505
2. Omistussuhteen (rajoitteiden) merkitys ulosmittauskielloissa	507
3. Saatavien ulosmittauskelpoisuuden rajoituksia	511
4. Velallisen erottamisetu: perusasiat	513
5. Erottamisedun kohteiden luettelo	515
6. Palkkaa yms. ansaintatuloa koskevat erottamisetunormit	517
8. ULOSMITTAUSTOIMITUKSEN KOHTEEKSI VALIKOITUMINEN	523
<i>Erkki Havansi</i>	
1. Ulosmittauskohteen mitoituskysymyksiä	523
2. Kohdetyyppien ulosmittausjärjestys ja velallisen osoitusoikeus	524
3. Ulosottomiehen keinot kohdetietojen saantiin	527
9. ULOSMITTAUSTOIMITUKSEN KULKU	533
<i>Erkki Havansi</i>	
1. Ulosmittaustoimituksen pääkohdat: irtain omaisuus	533
2. Ulosmittauksen varmistustoimi	538
3. Ulosmittaustoimitus: kiinteä omaisuus	542
4. Ulosmittauksen oikeusvaikutukset	545
10. SIVULLISEN (VÄITETTY) OIKEUS ULOSMITTAUSTOIMITUKSEN ONGELMANA	549
<i>Erkki Havansi</i>	
1. Sivullisproblematiikan lähtökohdat	549
2. Aito sivullinen	551
3. Epäaito sivullinen ja keinotekoinen järjestely	554
4. Ulosmittaustakaisinsaanti	557
11. ULOSMITATUN OMAISUUDEN MUUTTAMINEN RAHAKSI	561
<i>Erkki Havansi</i>	
1. Rahaksimuuton yleisiä kysymyksiä	561
2. Realisaatiomyynnin yleiset säännökset	565
3. Irtaimen omaisuuden huutokauppa	568
4. Kiinteän omaisuuden huutokauppa	571
5. Vapaan myynnin erityissääntelyjä	577
6. Myynnin jälkeiset loppuvaihesäännöt	580

12. RAHAN JAKO JA TILITYS VELKOJALLE..... 583
Erkki Havansi

1. Varojen jako eli kohdentaminen 583
2. Tilitys..... 585

13. VEROULOSOTTO JA SAKKOULOSOTTO 589*Erkki Havansi*

1. Verojen ym. julkisten saatavien ulosoton perussäännöt..... 589
2. Velallisen oikeussuoja julkisen saatavan ulosotossa 593
3. Sakkojen ja eräiden muiden rikosseuraamusten pakkotäytäntö 595

14. MUUT TÄYTÄNTÖÖNPANON LAJIT 599*Erkki Havansi*

1. Muut suoritusvelvollisuudet kuin rahamaksu 599
2. Hallinnansiirtovelvollisuuksien pakkotäytäntö..... 599
3. Tekemiselvoitteen ja kieltovelvoitteen pakkotäytäntö 602
4. Täytäntöönpano lapsen huolto- ja tapaamisoikeusasioissa 605

15. MUUTOKSEN HAKEMINEN ULOSOTOSSA 611*Erkki Havansi*

1. Johdanto 611
2. Ulosottovalitus..... 613
3. Täytäntöönpanoriita ja itseoikaisu 618
4. Erityiset kompensatiokeinot..... 621

IV YRITYSSANEERAUS

623

1. JOHDANTO 625*Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho*

1. Yrityssaneeraus oikeusjärjestelmässä 625
2. Yrityssaneerailaki ja sen tausta 630
3. Saneerausmenettely insolvenssimenettelyjen järjestelmässä 633
4. Saneerauksen teoriaa ja todellisuutta..... 638
 - 4.1. Lainsäätäjän käsitys saneerausmenettelystä 638
 - 4.2. Saneeraus käytännössä: millainen on suomalainen yrityssaneeraus? 645

2. SANEERAUKSEN HAKEMINEN..... 649

Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho

1.	Yrityssaneerauslain soveltamisala	649
1.1.	Kotimainen yritys: yleinen saneerauskelpoisuus	649
1.2.	Henkilöyhtiöt ja yksityinen elinkeinonharjoittaja.....	652
1.3.	Ulkomainen yritys	653
2.	Aloite	655
2.1.	Saneeraushakemus ja sen jättäminen	655
2.2.	Hakemuksen liitteet	661
3.	Väliaikaiset kiellot	664
4.	Tuomioistuimen toimivalta	667
4.1.	Kansainvälinen toimivalta.....	667
4.2.	Kansallinen toimivalta	669
5.	Insolvenssimenettelyjen keskinäinen suhde	671
5.1.	Aikaisempi saneerausmenettely	671
5.2.	Toinen insolvenssimenettely käynnissä.....	674

3. SANEERAUSMENETTELYN ALOITTAMINEN..... 679

Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho

1.	Saneerausmenettelyn aloittamisedellytykset	679
1.1.	Aloittamisharkinta.....	679
1.2.	Maksukyvyttömyys	683
1.3.	Uhkaava maksukyvyttömyys.....	688
2.	Saneerausmenettelyn esteperusteet	692
2.1.	Esteperusteiden funktio, tulkinta ja tutkiminen	692
2.2.	Yrityksen taloudellinen tila	696
2.3.	Rahoitus	702
2.4.	Moitittava käyttäytyminen	706
3.	Saneerausmenettelyn aloittamisharkinta	710
3.1.	Hakemuksen käsittely.....	710
3.2.	Ratkaisuaineisto ja tuomioistuimen päätös.....	718
4.	Päällekkäiset hakemukset	721

4. SANEERAUKSEN TOIMIELIMET JA TEHTÄVÄT 727

Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho

1.	Selvittäjä	727
2.	Velkojatoimikunta ja valvoja	736
2.1.	Velkojatoimikunta	736
2.2.	Valvoja	738
3.	Muutokset saneerausorganisaatiossa	741
3.1.	Selvittäjän vaihtaminen	741
3.2.	Velkojatoimikunnan jäsenen ja valvojan vaihtuminen	743
4.	Saneerauksen toimielinten tehtävät	744
4.1.	Selvittäjä	744
4.2.	Velkojatoimikunta	749
4.3.	Valvoja	751

5. SANEERAUKSEN SUUNNITTELU 753

Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho

1.	Saneerauksen aloittamisen oikeusvaikutukset	753
1.1.	Rauhoitusaika suunnittelun edellytyksenä	753
1.2.	Sopimussuhteet saneerauksessa	760
2.	Ohjelmaehdotuksen laatiminen	763
2.1.	Informaation kerääminen ja välittäminen	763
2.2.	Selvittäjän ohjelmalinjaukset ja ohjelman muotovaatimukset	766
3.	Ohjelmaehdotuksen alkukäsittely	772
4.	Yrityksen liiketoiminta saneerausmenettelyn aikana	775
5.	Saneerausmenettelyn keskeyttäminen	777
6.	Takaisinsaanti saneerausmenettelyssä	779
6.1.	Takaisinsaantiperusteet.....	779
6.2.	Takaisinsaantikanteen ajaminen	781
6.3.	Takaisinsaannin liikkuva määräpäivä	785

6. VELKASELVITTELY JA VELKOJEN JÄRJESTELY 787

Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho

1.	Velkakatgoriat	787
1.1.	Saneerausvelat ja vakuusvelat.....	787
1.2.	Menettelynaikaiset velat (massavelat).....	792
2.	Saneerausvelkojen ottaminen saneerausohjelmaan	794
3.	Saneerausvelkojen velkajärjestely	798
4.	Saneerausvelkojen riitauttaminen ja tutkiminen	801
4.1.	Riitautuksen tekeminen.....	801
4.2.	Riitautusten ratkaiseminen	803

7. SANEERAUSOHJELMAN VAHVISTAMINEN 805

Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho

1.	Velkojen säännönmukainen päätöksenteko	805
1.1.	Äänestyksen valmistelu	805
1.2.	Äänestyksen toimittaminen	808
2.	Ohjelman hyväksyminen ilman äänestystä	811
3.	Tuomioistuimen vahvistamisharkinta	813
3.1.	Ohjelmaehdotuksen loppukäsittely	813
3.2.	Vahvistamistilanne.....	817
4.	Vahvistamisen esteet	819
4.1.	Aineelliset esteet	819
4.2.	Menettelyesteet	826
5.	Saneerausohjelman pakkovahvistaminen	829
6.	Saneerausohjelman vahvistamisen oikeusvaikutukset	832

8. SANEERAUSOHJELMAN TOTEUTTAMINEN	837
<i>Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho</i>	
1. Velallisen toteutusvastuu ja toteutuksen valvonta	837
2. Saneerausohjelman oikaiseminen ja muuttaminen	840
3. Saneerausmenettelyn vaikutusten raukeaminen.....	846
4. Velallisyriytyksen jälkikonkurssi.....	850
9. LOPUKSI.....	855
<i>Risto Koulu ja Emilia Korkea-aho</i>	
1. Saneerauslainsäädännön toimivuus.....	855
2. Rakenteellisia heikkouksia	857
3. Saneerausohjelman toteutuksen sääntely	859
<hr/>	
V YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY	863
<hr/>	
1. JOHDANTO	865
<i>Johanna Niemi</i>	
1. Velkajärjestelyn taustaideologiat.....	865
2. Lainsäädäntö	868
3. Velkajärjestelyasiat ja -velalliset	870
2. VELKAJÄRJESTELYN VAIHEET JA PÄÄPIIRTEET	875
<i>Johanna Niemi</i>	
3. VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET	877
<i>Johanna Niemi</i>	
1. Maksukyvyttömyys.....	877
2. Sosiaalinen suorituseste	878
3. Kvalifioitu maksukyvyttömyys.....	879
4. Aikaprospektiivi.....	880
4. VELKAJÄRJESTELYN ESTEET	883
<i>Johanna Niemi</i>	
1. Rikospöytä	883
2. Velkojien etuja loukkaava menettely elinkeinotoiminnassa.....	884
3. Velkajärjestelyn väärinkäyttö	886
4. Väärin tietojen antaminen luottihakemuksessa	887

5.	Keinotteluluonteinen elinkeinotoiminta	889
6.	Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen	889
6.1.	Perussääntö	889
6.2.	Velkaantuminen asunnon hankkimisen vuoksi	890
6.3.	Takausvelat	891
6.4.	Velkaantuminen elinkeinotoiminnassa	893
6.5.	Kulutustuotot	894
7.	Velallisen menettely täytäntöönpanossa	895
8.	Noudattamisen epävarmuus	897
9.	Aikaisemmin myönnetty velkajärjestely	897
10.	Painavat vastasyt	898

5. VELKAJÄRJESTELYN ALOITTAMINEN 903

Johanna Niemi

1.	Menettelysäännökset	903
2.	Velkajärjestelyhakemuksen käsittely	904
3.	Menettelyn aloittamisen oikeusvaikutukset	910

6. MAKSUOHJELMAN PERUSTEET 917

Johanna Niemi

1.	Yleistä	917
2.	Velallisen omaisuus	917
3.	Velallisen tulot, elinkustannukset ja maksuvara	921
4.	Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat	927

7. VELKAJÄRJESTELYN KEINOT 933

Johanna Niemi

1.	Tavalliset velat	933
2.	Vakuusvelat	937
3.	Asunnon säilyttäminen	938
4.	Maksuohjelman pidentäminen yksityisvelkojan hyväksi	942
5.	Lisäsuoritusvelvollisuus	943
6.	Ohjelmaehdotuksen käsittely	944

8. MAKSUOHJELMAN OIKEUSVAIKUTUKSET, MUUTTAMINEN JA RAUKEAMINEN 947

Johanna Niemi

1.	Oikeusvaikutukset	947
2.	Maksuohjelman muuttaminen	949
3.	Maksuohjelman raukeaminen	952
4.	Menettely muuttamisessa ja raukeamisessa	952

9. TAKAUS- JA VAKUUSVASTUUN JÄRJESTELY.....	955
<i>Johanna Niemi</i>	
10. ELINKEINONHARJOITTAJAN VELKAJÄRJESTELY.....	957
<i>Johanna Niemi</i>	
1. Yksityinen elinkeinonharjoittaja	957
2. Henkilöyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen velkajärjestely.....	959
3. Osakkeenomistajan velkajärjestely	959
11. MUUTOKSENHAKU	963
<i>Johanna Niemi</i>	
VI KANSAINVÄLINEN INSOLVENSSIOIKEUS	967
1. JOHDANTO	969
<i>Risto Koulu</i>	
1. Kansainvälinen insolvenssioikeus oikeudenalana.....	969
2. Tutkimusmenetelmät ja oikeuslähteet	972
3. Yhtenäisen soveltamisen periaate	974
2. KANSAINVÄLINEN ULOSOTTO	977
<i>Heidi Lindfors</i>	
1. Eurooppalainen täytäntöönpano	977
1.1. Säädosperusta	977
1.2. Eurooppalaiset yleissopimukset ja EU:n asetukset	979
1.3. Asetusten ja yleissopimusten alueellinen ja ajallinen soveltamisala.....	981
1.4. Asetusten ja yleissopimusten asiallinen soveltamisala	983
2. Ulkomaisten tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano.....	987
2.1. Yleisiä periaatteita ja käsitteitä	987
2.2. Eksekvatuuri täytäntöönpanon edellytyksenä.....	989
2.3. Tuomion täytäntöönpanokelpoisuuden epäämisperusteet	992
2.4. Uudet EU:n asetukset.....	997
2.5. TEE-asetuksen mukainen riitauttamattomien vaateiden täytäntöönpano.....	998
2.6. Eurooppalainen maksamismääräysmenettely	1001
2.7. Eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely.....	1004
3. Ulkomaisen tuomion täytäntöönpano	1007
3.1. Täytäntöönpanossa sovellettavat säännökset ja keinot.....	1007
3.2. Ulosottomiehen alueellinen ja kansainvälinen toimivalta	1009
4. Ulkomainen tuomio ulosottoperusteena	1011
5. Ulkomaisen tuomion täytäntöönpanon keskeyttäminen.....	1015
6. Välitustuomioiden rajat ylittävä täytäntöönpano	1018

3. KANSAINVÄLINEN KONKURSSI..... 1021

Risto Koulu

1.	Johdanto	1021
1.1.	Kansainvälinen konkurssioikeus	1021
1.1.1.	Kansainvälinen konkurssioikeus oikeusjärjestelmässä	1021
1.1.2.	Kansainvälisen konkurssioikeuden historia ja tulevaisuus	1024
1.2.	Kansainvälinen konkurssi	1030
1.3.	Yleiskuva: autonominen, pohjoismainen ja eurooppalainen konkurssioikeus	1034
2.	Kansainvälisen konkurssin oikeuslähteet	1037
2.1.	Kansainväliset sopimukset	1037
2.2.	EY-lainsäädäntö	1040
2.3.	”Pehmeät oikeuslähteet”	1043
2.4.	Tutkimus	1044
3.	Eurooppalaisen konkurssin kaksoisrakenne	1046
3.1.	Universaalisuus ja territoriaalisuus sääntelyvaihtoehtoina	1046
3.2.	Maksukyvyttömyysasetuksen järjestelmä	1048
3.2.1.	Suhde kansallisiin konkurssilakeihin	1048
3.2.2.	Pakollinen päämenettely ja valinnainen sekundäärikonkurssi	1050
3.2.3.	Erilaisia sekundäärikonkurseja	1054
3.2.4.	Eurooppalaisten insolvenssimenettelyjen hierarkkinen suhde	1056
3.3.	Maksukyvyttömyysasetuksen rakenne ja soveltamisala	1058
3.3.1.	Rakenne	1058
3.3.2.	Soveltamisala	1061
4.	Päämenettelyn aloittaminen	1065
4.1.	Kansainvälinen toimivalta	1065
4.1.1.	”Velallisen pääintressien keskus”	1065
4.1.2.	Tyypitapaus: oikeushenkilö-velallinen	1069
4.1.3.	Kiperä tapaus: kuluttaja-palkansaaja	1073
4.2.	Päämenettelyn liitännäistoimivalta	1074
4.3.	Päätös päämenettelyn aloittamisesta	1078
4.3.1.	Päämenettelystatuksen määräytyminen	1078
4.3.2.	Kahden päämenettelyn loukku	1081
5.	Päämenettelyn oikeusvaikutukset	1084
5.1.	Päämenettelyn universaalivaikutus	1084
5.2.	Täytäntöönpanoa estävä vaikutus	1086
5.3.	Selvittäjän toimivaltuudet	1088
5.3.1.	Suorat toimivaltuudet	1088
5.3.2.	Paikallisten oikeudenhaltijoiden suoja	1092
5.4.	Päämenettelyn velkaselvittely	1094
5.4.1.	Osallistumisen tehostaminen	1094
5.4.2.	Varmistava valvonta	1098
5.4.3.	Suoritusten tasaaminen	1101
6.	Sekundäärikonkurssin aloittaminen	1104
6.1.	Oikeus hakea sekundäärikonkurssia	1104
6.1.1.	Avustava sekundäärikonkurssi (selvittäjäaloitteinen konkurssi)	1104
6.1.2.	Puolustava sekundäärikonkurssi (velkoja-aloitteinen konkurssi)	1107
6.1.3.	Velallisen oikeus hakea sekundäärikonkurssia	1110
6.2.	Sekundäärikonkurssin aloittamisen edellytykset	1111
6.2.1.	Aloittamisen kaksoisohjaus	1111
6.2.2.	Ennenaikaisen sekundäärikonkurssin erityiset edellytykset	1113
6.3.	Toimipaikka sekundäärikonkurssin edellytyksenä	1119
6.3.1.	Mikä ajankohta ratkaisee?	1119
6.3.2.	Toimipaikan tosiseikasto	1121

6.4.	Velallisen asettaminen sekundäärikonkurssiin	1123
6.4.1.	Sekundäärikonkurssin hakeminen	1123
6.4.2.	Sekundäärikonkurssin selvittäjän valinta.....	1126
6.4.3.	Sekundäärikonkurssi ja sen pesäselvitys	1128
7.	Sekundäärikonkurssin vaikutukset	1129
7.1.	Omaisuden kuuluminen sekundäärikonkurssiin	1129
7.1.1.	Yhtenäistetyt ja kansallisen sääntelyn suhde	1129
7.1.2.	Velallisen omaisuus sekundäärikonkurssin alkaessa.....	1131
7.1.3.	Sekundäärikonkurssin tunnustaminen ja täytäntöönpano.....	1133
7.2.	Varallisuuspiirin muutokset aloitetussa sekundäärikonkurssissa	1134
7.3.	Sijaintisäännöt sekundäärikonkurssissa	1136
7.3.1.	Yhtenäistetty sijainnin määrittely	1136
7.3.2.	Sijaintisääntöjen tulkinta	1138
7.4.	Eurooppalaisen konkurssin koordinointi	1141
7.4.1.	Yhteistoimintaperiaate kulmakivenä	1141
7.4.2.	Päämenettelyn selvittäjän yleiset toimivaltuudet.....	1144
7.4.3.	Päämenettelyn selvittäjän erityiset toimivaltuudet	1149
7.4.4.	Sekundäärikonkurssin ylijäämän kanavointi päämenettelyyn	1151
8.	Lainvalinta eurooppalaisessa konkurssissa	1152
8.1.	Yhtenäistetyt lainvalinnan rooli	1152
8.1.1.	Eurooppalainen konkurssi lainvalinnan järjestelmänä.....	1152
8.1.2.	Yhtenäistetyt lainvalinnan soveltamisala	1154
8.2.	Yhtenäistetyt sääntelyn rakenne	1155
8.2.1.	Yleinen ja erityinen lainvalinta	1155
8.2.2.	Euroopan yhteisön immateriaalioikeuksien erityissääntely	1157
8.3.	<i>Lex rei sitae</i> -pohjainen lainvalinta	1158
8.4.	Asianosaisautonomiset liittymäsäännöt	1162
9.	Muut kansainväliset konkurssit	1165
9.1.	Pohjoismainen konkurssi	1165
9.1.1.	Pohjoismaisen konkurssikonvention periaatteet.....	1165
9.1.2.	Kansainvälinen toimivalta	1168
9.1.3.	Lainvalinta pohjoismaisessa konkurssissa	1169
9.2.	Autonominen konkurssi	1170
9.2.1.	Kansainvälinen toimivalta	1170
9.2.2.	Autonomisen konkurssin vaikutukset	1172
9.2.3.	Saatavien ilmoittaminen ja selvittäminen.....	1175
9.2.4.	Lainvalinta autonomisessa konkurssioikeudessa	1176
10.	Kehitysnäkymiä, arviointia	1179
10.1.	Kansainvälisen konkurssioikeuden tulevaisuus	1179
10.2.	Toimiiko yhtenäistetty konkurssijärjestelmä?	1180
4.	LOPUKSI	1183
	<i>Risto Koulu</i>	
	Lähteet.....	1185
	Oikeustapaushakemisto	1205
	Asiahakemisto.....	1215